

DE BARCELONA

ALS BANYS TERMALS DE LA PRÊSTE

(ALT VALLESPÍR)

UN passeig agradable se ofereix al excursionista que vol fugir del calors caniculars de Barcelona, pera respirar l'ayre fresch y pur dels Pirineus, sense apartar-se gayre de nostra frontera: es de Perpinyá á la Prêste y retorn á Barcelona per Camprodon y Sant Joan de las Abadessas.

Surtirém de Barcelona pel tren del carril de Fransa á las cinch del matí; arribada á Cerbère á las 11, ahont se dina en lo mateix restaurant (buffet) de la estació, á Perpinyá entre una y dos de la tarde. De las bonas fondas de Perpinyá es l' *Hôtel du petit Paris*, 7 franchs diaris, bona taula, bonas cambras y bon servey.

Emplearém la tarde á recorre Perpinyá, encara que no tindrém gayre temps, pero nos podrém formar una ideya de la vila. Comensarém per visitar la catedral de Sant Joan que es devant la fonda; l' iglesia antigua arrunada de Sant Joan lo vell, al costat de la primera; l' iglesia de la Real, de Sant Jaume; lo museo qual col·lecció de cuadros es recomenable com també la col·lecció de historia natural. A propòsit de Museus: es un fet que en las poblacions de menys importancia de Fransa s' hi troban museos de pinturas de bastant mérit, com los de Narbona, Montpellier, Nîmes, etc. Nostra gran ciutat de Barcelona encara no 'n té cap; puig no hem de comptar la col·lecció

LA RENAIXENSA.—Any XVI.

de cuadros de Llotja que poch signifiquen, y alguna qu' altre collecció particular. Vaja, es una mengua pera la gran ciutat Comtal.

Visitarém també de passada lo Castillet, la Llotge, la ciutadela, monuments tots de nostres reys y antigua grandesa.

* *

Surirém de Perpinyá á las 5 del matí, ab *landeau*, pera poguer veurer la hermosa campinya del Rosselló. Al surtir de Perpinyá, á l'esquerra, un vell acueducto de 12 á 13 arcadas que porta l' aygua de la Tet á la ciutadela, construït per los reys de Mallorca. A 10 kil. mes enllá, prop la carretera, las runas del Castell del Reart, célebre per la batalla que s' hi librà en 1793 entre espanyols y francesos, manats los primers per lo general Ricardos.

Arribém al Boló, antigua *stabulum* dels romans. Mentres cambian los caballs, anar á visitar la iglesia, molt antigua, y sobre tot sa portalada.

A las vuyt, lo pont de Ceret. La pont del Diable de Ceret es antiquíssim, d' un sol arch d' una alsada vertiginosa. També té la llegenda de faltarhi una pedra que lo dimoni no tingué temps de posar; llegenda que s' aplica á tots los ponts antichs y atrevits de nostra terra.

Pera lo ferro-carril d' Elnè á Arles, l' Empresa ha fet construhir un pont de pedra picada d' un sol arch, no lluny del vell, y més alt. Es una obra d' art que crida la atenció de tothom. Lo riu que corra davall de eixos ponts es lo Tech, que nos acompanyará fins á la Preste.

A dos quarts de nou, Amelie les Bains. Mudém de caballs; petit descans pera visitar la iglesia, los dos establiments termals Pereire y Pujades. A las nou, Arles, en una vall verdosa y regalada, en mitg de prats y pomeredas. A visitar la iglesia bisantina, son claustre; las hermosas reliquias de Sant Abdon y Sennén patrons de la vila; la preciosa estátua del tamany natural. Lo *Ressussitat*, det escultor rossellonés Boher; lo sepulcre de pedra de l' aygua miraculosa.

* *

Desde Amelie, la vall s' estreny, y al surtir d' Arles, se penetra dins lo pintoresch riberal del alt Vallespir. La carretera sempre vorejant lo riu, segueix las sinuositats de son curs capritxós; está molt ben construhida y per tot se pot trotar, encara que de Arles á Prats

de Molló se pugi més de 500 metres. (Arles es á 200 y Prats á 750 metres d' altitut.) Sitis admirables de verdosos prats y ombrivolas castanyedas. A mida que 's va pujant ja se sent un ayre més fresquet, las montanyas se fan més altas. A voltas riu y carretera se fican entre murallas de singleras de gran altura que sembla no tenen surtida. Lo riu que porta molta aygua s' hi estimba entre rocas y cascatas escumosas. A cada girant se presentan novas perspectivas: tantost una petita vall, tantost cingles pelats, salpicats de matolls de boix; y en las feixas y relleus de la montanya, amunt, casas ensingladas, cortals pera embarrar lo bestiar.

Quan un ve de la plana ahont tot es rustit pel sol y la secada, ahont lo calor y núvols de pols tapan la respiració, ¡quina transició més agradable al internarse dintre eixas regaladas y delitosas valls del riberal del Tech! Per tot raja aygua, una aygua fresca d' una transparencia cristallina; pero ja no s' en fa cas, puig que com no se sua ja no 's te sét. L' oreig dels cims nevats vos penetra, vos reanima; lo cor s' aixampla al aspirar eix ayre tant pur, aromatisat per las floretas de montanya y la flor suau dels télls.

Arrepantigat dins lo *laudeau* un no 's cansa de admirar eixa hermosa naturalesa. En carretera d' Arles á la Preste es de lo més pintoresch de nostres Pirineus.

Al sortir d' Arles, á 2 kil., lo primer torrent que 's troha es lo que baixa de Cortsavi y s' obra pas en l' horrorós avench conegut per los *Abismes de la Fou*, qual descripció hem publicat en lo bulletí de la Societat d' Excursions catalana. Desde la carretera se veu la entrada de eixos abismes, imponents singleras calcinals.

A 12 kil més enllá, lo pont gótic, sul tech, de la Verge Maria, qual cami conduheix á Serrallonga y de allí als singles de Talaixá. Al cim de la serra, vers la frontera, las ruinas del gran castell feudal de Cabrenys enlayrat com niu d' áligas en cims escabrosos.

A 1 kil. més enllá, lo poble nomenat *lo Tech*, d' aspecte pobre y miserable, al peu de la Torra arrunada de Cos. Lo torrent que atravessa 'l poble es la ribera que vé del Canigó, del estanyol de Comelada, cubert tot l' any de crostóns de glas. (Veurer lo poema *Canigó*.)

Del poble de *Tech* á Prats, 9 kil. La carretera, vorejant sempre 'l riu, penetra en un congost tan estret entre altas singleras que sembla construhida sobre una cornisa. Passada eixa frau, las montanyas s' apartan: ja entrém dins la hermosa vall de Prats poblada de castanyers, camps de ségol y blat de moro. A primers d' Agost los pagesos comensan la sega del ségol; s' en veuhuen camps al cim de la montanya que encara verdejan.

Lo ségol es una de las plantas més resistents al fret. A 1,600 metres d'altitut, lo montanyès, després de haver arrancat la gleva cremada en fumigons, hi posá l' andá. A 20 d' Agost confia lo grà á la terra; surt lo ségol en herba, prompte la neu lo cubreix y lo preserva dels frets y geladas que en aquellas alturas aixecan la terra d' un pá. Pel Juny la neu se fon, lo ségol aplastat per la neu se redressa, sonriu al primer bes del sol de primavera. Al segar-lo, á 15 d' Agost, es tan ufanós que las espigas, no podent soportar lo pes del grà, s' inclinan á terra. Lo ségol de la alta montanya fa bon pá, molt gustós; be 'n tenen ventura los pagesos de nostras montanyas dels riberals del Tech y del Ter!

La vall presenta un aspecte alegre ab son vert d' esmeralda. Al cim de la montanya, prop la frontera, la Torra del Mir, ayrosament situada y de rica vista.

Entrem á la vila de Prats, rodejada de murallas, dominada per son castell. Baixém del *landeau* á la plassa principal, devant l' hôtel Maillart, ahont nos espera un suculent esmorsar, al qual fem gran honor, sobre tot al saborejar las ricas truitas del Tech. Visitem l' iglesia, al cim de la població, dedicada á Santa Justa y Santa Rufina, patronas de la vila; estil ogival secundari; cloquer románich; una sola nau atrevida; sembla una catedral.

Partim á las tres, vers la Preste; continua la hermosa carretera voorejant lo Tech. Prats 750 metres, la Preste 1,175; 400 metres de pujada. Mateix aspecte del riberal verdós y alegre, l' ayre se fa mes fi; lo sol no fa gens de nosa, la vegetació es ja de la alta montanya; lo castanyer ha desaparegut, entrem en la zona dels verns, freixas y roures: sitis y valls admirables. Las montanyas s' enlayran; l' altivol Costabona 's presenta al davant nostre. Los teulats dels cortals son de llosas, per la neu: es la alta montanya ab son aspecte imponent y grandió. Algunas clapas de neu en las cims elevats, semblan llensols estesos; sens dubte los de las fadas de Canigó (veurer lo poema); l' ayre es tan transparent que sembla son á tocar.

Arribém á la Preste; establiment grandió, confortable com los millors hótels d' Ayguas Bonas y Canterets, rodejat de singleras calcá-

reas; naturalesa salvatge pero de rica vegetació. Que disminuït lo Tech que corre encaixonat al peu del establiment: ha deixat l' orgull que tenia en las timbas de vora Prats, ja no es escumós ¡qué humill!

Ningú diria que en eix recó de mon s' hi trobéssen edificis tan importants: grans salons, cambres ben mobladas, galeria de banys, menjador inmens; á dinar som 150 á primera taula, y 100 á la segona. Es que ayguas de la Preste no tenen rival pera curar las enfermetats de las vias urinarias, sobre tot lo mal de pedra. Hi ha tanta gent abuy dia que son afectats de eixa malaltia!

Durant los dias que estarém á la Preste, respirant los ayres vius de la alta montanya y pensant ab lo calor abrusador que sentirán los desgraciats companys qu'hem deixat á Barcelona, farém algunas excursions als voltans de la comarca. Seguirém Tech amunt fins á sas fonts (2,400 metres); pujarém al cim de Costabona: pañorama admirable; las Esquerdas de Rojá, lo Plá Guillém, Plá de Camp magre; y si hi ha prou delit, lo cim de Balatg (Canigó, 2785 metres); pero pera fer eixa ascensió se necessita portar provisions y passar la nit dins las barracas de pastors.

Després d' una estada á la Preste, retorn per coll Pregón, Espinavell, Molló, Camprodon y Sant Joan. Surtida á las cinch y á las sis á Coll Pregón, á las set Espinavell, á las vuyt Molló, arribada á Camprodon á las nou, camí dolentíssim com tots los de dellá de la frontera; som á Espanya y no hi ha res que dir. També se pot anar á Prats y pujar per coll d' Áras, ahont lo camí es més practicable. Espinavell es un poble miserable, res de particular ofereix; Molló, te una iglesia que val la pena de ser visitada. Camprodon, res tinch que dir; es la Suissa dels barcelonins. Quin será 'l dia que veurém feta la carretera de Sant Joan á Camprodon y á la frontera?

Retorn á Barcelona pel tren de las duas de la tarde de Sant Joan ó pel tren de las cinch.

C. BOSCH DE LA TRINXERIA.

Prats de Molló 27 Juliol 1886.

CONVERSAS

SOBRE

FETS ECONÓMICHS Y SOCIALS

CONVERSA I.

D. Rafel y En Jordi, son net, en la marina del Llobregat, á la vora del riu,

(Continuació.)

D. Rafel.—Sí, fill meu. L' humanitat es un tot solidari, així en lo passat, com en lo present, com en lo esdevenir. Quant las generacions moren: deixan en la terra, no solament un camp ple d' ossos, sino també un esperit parescut á l' ànima, deixan el Progrés; y has d' observar una cosa molt curiosa, y es, qu' aquest esperit, aquest Progres, atravessa las etats concentrantse principalment, are en unas nacions, are en altres, y quan se traspassa, vol ferho sempre sobreixint d' un pais al altre pel comerç ó per la guerra.....

Jordi.—Aixó m' encanta, y tinch, Avi, un gran desitj de saber y poguer ser útil á la Societat porque, ben mirat y segons lo que vosté acaba de dirme, á mils personas s' han ocupat y s' ocupan porque jo puga gosar de todas las satisfaccions que ma bona posició m' permet, y jo ¿qué faig? Res, absolutament res; y com jo ¿cuants ni hi ha en la Societat que gastan y no treballan! Vosté, Avi, are no trevallia porque l' etat no li permet, y despres, que ja deuria trevallar molt quan era jove; mes quants n' hi deu haver en Espanya qu' han nascut richs, viuhén richs y morirán també sent richs y en sa vida haurán trevallat; y si comparém aqueixos richs y la meva posició ab la d' aquellas pobras familias que viuhén en las fábricas y ab la d' aquestos jornalers del camp, no pot menos de notarse una gran desigualtat.

D. Rafel.—Aquesta desigualtat extrema de posició social existeix

efectivament, mes no es possible establir entre els homens una igualtat absoluta de condicions y de benestar material y moral.

Jordi.—¿Com pot ser, donchs, si, com vosté mateix m' ha dit varias vegadas, y també ho diu la nostra religió, tots els homens som germans y si havem d' unirnos tots ab un sol llas ab las generacions qu' encara han de venir?

D. Rafel.—Aixó es una cosa fácil de demostrar; puig pera ferho es precis entrar en algunas consideracions que fatigarán la teva atenció; y encara que veig ab molt gust que tot just sortint de l' infantesa ja els fenòmens socials tant t' interessan, aixó mateix me fa por, perque la poca amenitat que puch donar jo á certas cuestiones pot convertir la teva afició en aburriment.

Jordi.—Mes m' estimo, Avi, parlar d' aixó que vosté n' diu fenòmens socials que tots els saraus y comedias y totas las diversions del mon. Es á dir, jo voldria saber, per exemple, per que en la Societat hi han pobres y richs; per que uns, sense trevallar, tenen grans hiusendas y magnífichs palaus per viurer, mentres qu' altres ni tant sols tenen terreno per ser enterrats quan moren.

D. Rafel.—Els límits de la nostra senzilla conversa no podrán satisfer del tot los teus desitjs. Un altre estudi mes sòlit d' aquestas cuestiones te convindrà fer y l' farás, ja que veig qu' hi tens inclinació; mes ja qu' estém en esta conversa, fins al punt en que els meus escassos coneixements y ma propia experiencia arribin penso poguer aclarir els teus dubtes y satisfer la curiositat.

Contéplat, Jordi, á tú mateix; fixa l' atenció en lo teu propi sér y veurás que per ta sola voluntat, sense necessitar res de ningú, de la manera mes exclusiva e independent, pensas, rahonas, esmentas, caminas, corras, mous els teus brassos; en una paraula, aplicas tas forsas, y facultats á lo que la teva voluntat dicta. ¿Es aixó cert?

Jordi.—Com lo més cert del mon.

D. Rafel.—També notarás en tú mateix una altre classe de fets y aquestos se trovan fora de la voluntat. Encara que tú no ho vulgas sentirás fam, set, fret, calor y humitat y desitjarás esquivar el dolor qu' aqueixas sensacions te produheixen. Farás encara mes que desitjarho: buscarás entre els innombrables objectes que 't rodejan quins poden apagarte la fam y la set y posarte á xopluch de l' intemperia y, quan l' instint y la rahó t' haurán fet coneixer tals objectes, te mou-

ràs pera cercarlos, los arrencaràs ab los teus brassos de la superfície de la terra y fins de las sevas entranyas y finalment aplicaràs tots els enginyes que el teu propi sér es capàs d' idear, pera tenirlos á cada instant que 'n sents fretura y ab lo menor treball possible, perque l' home en general y, fixat be, Jordi, en aixó, *busca la satisfacció ó el plaer y fuig del sacrifici ó de la pena.*

Notaràs així mateix en tú un altre ordre de fenòmens que també 's troban fora de la voluntat: sense que tu ho vulgas, sentiràs simpatia ó aversió envers las personas y las cosas y fins per las accions. Aniràs adelerat cercant plaer, aymaràs la gloria y la bellesa y t' entusiasmaràs per la patria y la llibertat; en cambi, fugiràs del dolor, aborriràs l' injusticia, la vanitat, l' opresió y la tirania. Y totas aquestas sensacions, aixís com els actes que provenen de la teva voluntat trovarán un tornaveu dintre del teu esperit; trovarán el tornaveu de la eterna justicia; en una paraula, trovarán la consciencia que 't dirá, sempre severa, si obras be ó malament, demostrante ab los seus actes que en contraposició de la llibertat tens la responsabilitat.

Jordi.—Comprench perfectament, Avi, lo que veste 'm diu. Cosas per l' estil n' hi pensadas molt sovint, mes las deixava, perque já que ve pararse en lo que tothom ja sab?

D. Rafel.—No hi fa res. Aquestas observacions que á tú 't semblan tant senzillas donan una viva resplandor sobre las cuestiones qu' estém tractant y que tant l' interessan.

PAU SANS Y GUITART.

(Seguirá.)

LO SOMNI DEL CAPITÀ MIRAMBELL

Narració en la qual se dona á conèixer un gloriós fet de la moderna marina catalana, quasi desconegut.

UN gros balans del barco me despertá. Vaig saltar maquinalment de la llitera, me vaig vestir, y sortí á cuberta á donar un *cop d' ull* al temps.

Bella nit del mes de Maig. Navegava la *Constancia* en popa ab tot l' aparell llarch, lo vent á la brisa molt galeno, la mar rissada del vent; de manera que la pollacra-goleta tiraba unas sis millas sense cap fatiga, balancejantse suaument ab tot y contar son costellam més de mitja centuria.

Lo Cel no podia pas esser més pur. Ni la més petita calitja al horisó, ni lo més senzill *cirrus* al zenit. Las estrellas llambregavan vives en las més preuadas constelacions tropicals; y á manera de dolsa armonía la mar se vestí sos més richs joyells de llumenetas multicolors, que encenia 'l barco en llargá y fosforescent estela, ó dibuixava un dufi ab sas serpentinass evolucions.

Lo temps no podia esser més dols, sense mica de chafagor, la fresqueta de la brisa convidava á gosar de tant grandióss cuadro de la Naturalesa.

Pero per mi lo cuadro es molt vell per més que sia bonich, y més que vell es trist. Ja fa cinquanta sis anys que vaig sortir de primer viatge ab lo xabech d' en Pere Grau; y si no 'm descomto aquest es lo cuarenta sis viatge que tinch fet á l' América del Oest y á mes set viatjes al Pacífich y quatre á Manila.

¡Si n' he passat de trifalgas! Aixó si .. May hi anat de quilla á las rocas.

¿Y tot pera qué?

Perque á mos 72 anys després d' haver donat més riquesas á la Espanya, que may hi haja hagut d' un plegat á las arcas reyls, vinguén ara quatre pocas soltas polítichs que may han suat lo pa que menjan, y ab sas malehidas lleys arruinin los quatre barquets que nos quedan.

Ay quina son més dolça.

—Timoné teniu comte ab lo rumbo, que vaig á fer una bacayneta assegut en aquest galliner. (1)

—Jaume, vigileu que 'l serviola (2) fassi l' ull viu, puig aquestos vaporots estrangers pegan cop de proa sense dir Deu te guard.

SOMNI

Som á l' any 1834 y mes de Novembre.

Espanya acabava de passar per la dura proba de la ruïnosa guerra de la independència y entrava en la no menos ruïnosa guerra civil.

Haviam perdut casi be tot lo gran imperi colonial de Felip II per culpa nostra, quedant renyits ab tots los pobles americans, que eran nostres germans.

· ¡Y es ben vist que la culpa de tant gros desgavell la té Castella!

Al casarse Ferran de Aragó ab Isabel de Castella s' uniren ab condicions de germanó un poble de mercaders y navegants, senyor del Mediterrani, ab un poble de guerrers. Si hagués seguit la bona germanó, prou avuy Espanya seria rica, colonial y marítima y s' hauria ben guardat l' Inglaterra de péndrerli 'l senyorio dels mars.

Pero se comensá prohibint á la marina d' Aragó d' anar al Nou-Mon; y en comptes de enviarhi gent que hagués mamat las savias y prácticas lleys del Consulat de mar de Barcelona y de las mercantils Génova, Pisa y Venecia; sortiren ab las galeras de Palos, Sevilla y Cadis, aventurers vestits ab casco y corassa, portant lo Crist en una mà y l' espasa á l' altre.

(1) Los galliners, com lo nom indica, son gavias de gallinas pero en forma de banchs, posats al costat del caramanchel.

(2) Serviola es l' home de guardia que vigila á proa pera avisar si 's veu algun barco ó perill.

Lo desitj de aquesta xusma era poguer arribar á terra, puig que 'l mar no era lo seu element. En compte de colonisar las costas recorrentlas ab sas naus, s' internà en lo continent sabre en má, preferint lluytar ab lo rigor dels homes, que no ab lo rigor dels elements.

Un guerrer armat de cap á peus, ab aygua fins á jonolls, prengué senyorio del Pacífich en nom del Rey d' Espanya!

¡Ah! Si Aragó hagués pogut enviar sas naus á explorar las novas Indias, altra seria nostra sort. Segur que no 's contaria cap Cortés que hagués cremat sas naus; molt al contrari, hi hauria hagut molts Cortés que las haurian ben conservadas, prenentlas com fonament de més profitosa colonisació.

Segur que sols se haurian colonisat las costas, cridant alli als indis pera fer comers y s' haurian conservat las rassas aborígenes, las que civilisadas poch á poch haurian estat la més forta columna de nostre senyorio, y per aqueix camí, que senyala la rahó natural, no hauriam tingut d' anar á buscar negres al Africa després de haver mort indios á la América.

Veritat es que Castella enviá molts frares al Nou-Mon pera ensenyar la doctrina; pero sols serviren pera ajudar á ben morir als pobres indios carregats ab las cadenas de l' esclavitut per los nous guerrers-colonisadors.

Veritat es que Castella quedá despoblada per donar sos fills als nous florons de la corona; pero los hi doná com aventurers assedegats d' or, y no com á germans que anavan á ensenyar una sana doctrina y á fer un just comers.

¡Justicia de Deu! Com á cástich de tant negre obrar, com si fos una venjansa de las pobres rassas indias casi exterminadas, tenim que los mateixos nets dels conquistadors castellans, se proclaman independents d' Espanya.

Pero composavan la Espanya duas germanas: Castella y Aragó. Aquella més amiga de la tabola dels camps de batalla que dels camps suats per lo treball; aqueixa més s' estimava los camps ben conreuats que 'ls camps coberts per las joyas dels vensuts. Aquella plena d' orgull militar, confiant son dret en l' espasa, faltá als pactes de bona germanó, volguent esclavisar á sa germana Aragó, lo mateix que feu ab los pobles indis, com després també volgué fer ab los nets dels conquistadors.

Aragó vejé muda y penosament com Castella malgastá lo més rich tresor que Deu ha donat á las nacions. Ella no prengué part en lo botí.

Després del crit d' independencia donat per las Américas, Castella

nó 's cuidá més d' ellas; puig no era poca la feyna que tenia á casa lo bisnet d' aquell Anjou, que cremá las llibertats catalanas.

Catalunya, que cap malavolensa tenia á las joves repúblicas americanas, pensá entaular ab ellas relacions de bon comers, no fent cas de las renyinas, que tingueren ab lo govern central.

Se trobava en 1834 fondejada en lo port de Tarragona la petita pollacra goleta *Constancia* de la matrícula de Barcelona, manada per lo jovenet pilot en Joan Mirambell, fill del Masnou. Xicot de bons estudis y ab l' atreviment que donan los pochs anys, calculá la gran riquesa que portaria á Espanya lo poder explotar los nous mercats de las repúblicas americanas, lo que ademés seria lo renaixement de la marina catalana tant decayguda allavors.

Madurant lo seu projecte, un dia ho consultá ab lo consignatari que tenia á Tarragona, proposantli portar un cargament á Montevideo.

—Qué sou boig, exclamá tot sorprés lo consignatari, ¿no sabeu, que hi ha ordre de canonejar la bandera Espanyola?

—Pero, home, si nosaltres som catalans y no puch creurer que 'ls americans fassin foch á qui no té res que veurer ab sas barallas ab los soldats del govern de Madrid,

—M reu Mirambell que aixó seria molt atreviment, puig la bandera que porteu, es la espanyola.

—Vos equivoqueu: la bandera mercant espanyola es la verdadera bandera catalana, puig que 's compon de las barras rojas sobre camp groch. Potser á Madrid nos la donaren sense fer esment á son verda-der significat. La bandera castellana era avans morada; y la bandera de guerra espanyola es avuy la catalana de Ferran de Aragó ab lo lleó y torre de Isabel de Castella.

—Capitá, aixó será molt veritat, més aquestas explicacions no las podreu fer al entrar á Montevideo, puig que avans ja vos haurán en- viat una bala rasa, que vos fondejará vostre bandera catalana y las botas de ví...

—No hi ha més: Lo meu determini ja es fet: carregaré de ví des- patxant lo barco per Rio Grande del Brasil, nació reconeguda per Es- panya. Jo ja m' arreglaré després.

—¿Cóm?

—¿Cóm? Entraré á Montevideo com obligat per lo temps ó per al guna averia. (1) Si 'm reben be, m' hi quedo, y si no 'm volen m' en

(1) Aquest fet uu dels més gloriosos de la nostra marina, es histórich. Avuy viu- hen encara á Barcelona dos fills del capitá D. Joan Mirambell tant digne de memoria y tant olvidat. Per aquest motiu es que volem conservar sa memoria.

tornaré. Jo vull fer lo que no son capassos tots los diplomátichs de Madrid.

Aixís fou.

Sortí la *Constancia* del Port de Tarragona ab un cárrech de 110 botas de ví, botijuelas d' oli, sachs d' atmetlla y avellana fins á fer un plé equivalent á unas 140 botas catalanas. Ademés del Capitá Joan Mirambell anavan com á pilots en Pau Farrés de Vilassar y en Ferran Torras de Arenys de Mar.

No atrevintse de cop lo capitá Mirambell, anar á Montevideo, feu proa á Pernambuch, ahont entrá sols per adquirir novas. Per consell del cónsul espanyol D. Anton de Aranaga, (1) sortí la *Constancia* ab bandera brasilenya, fent rumbo directe á Montevideo. Entrá en aquest port en 10 de Janer de 1835.

No hi ha que dir com estaria l'ánima d'aquells bons catalans al fondejar sota mateix dels canons de la ciutat. ¡Y si 'n tindrian de pór al veurer que tant lo práctic com tots los barquillers al moment varen coneixer que 'l barco era espanyol!

Pero no hi havia més. Lo cop estava donat.

Lo capitá Mirambell agafá 'ls papers del barco y tirá cap á terra á presentarse á l' autoritat.

Sa entrada en la Capitanía del Port fou per imposar. Tothom se 'l mirava, tot era senyalarlo ab lo dit, tot eran conversas á cau d'orella.

Per fi lo capitá del Port, D. Antonio de Caravallo, que al mateix temps era ministre de Marina de la República, lo feu entrar en sa oficina.

—¿A ver capitan sus despachos?

—Aquí están, mi comandante.

—¿Qué es esto? ¿Patente Real Española?

—Sí, mi Comandante.

—¿Qué dice Fernando VII. Rey de España y de las Indias?... Gracias que lo sea de España.

Y esqueixant ab cent micas la patent real del barco, las tirá á la cara del pobre capitá Mirambell.

—Guardias... llevar á ese español á la cárcel hasta que lo fusilen.

Tal dit, tal fet. Cinch dias va estar lo pobre marino catalá á la presó, esperant á cada moment que 'l portessin á ser fusellat.

L' últim dia, entrá un oficial y li digué que seguís á la Presidencia.

Per tot consol, l' oficial li digué per lo camí: que era llástima que

---

(1) Tots los noms son històrichs.

hagués fet tant grossa imprudencia, que tindria un funest resultat, que es trist morir quant s' es jove; y altres cosas per l' estil.

Per últim arriban al Palau del Govern y l' introduheixen á la sala del consell ahont estavan reunits los ministres ab lo President general Ribera.

Veus aquí al capitá Mirambell esperant sentir sa sentencia de mort.

—Capitan, digné 'l President, segun la ley V. y su tripulacion deberian quedar prisioneros de guerra. ¿V. no lo sabia?

—Si, señor.

—¿Pues por qué ha venido?

—Vengo con una mision de paz, la misma sangre corre por nuestras venas y no puedo creer que Vs. me hagan ningun daño por venir á establecer los lazos del comercio. ¿Acaso es mi buque de guerra?

—Es verdad, respongué 'l general Ribera, vaya V. á bordo, hize la bandera española y diga á sus paisanos que desde hoy quedan olvidados todos los agravios pasados.

Lo general Ribera cumplí la paraula. L' endemá mateix se publicá un bando donant llibertat á tots los espanyols que encara hi havia presos y concedintlos tots los drets de ciutadania.

Además pogueren tornar á sas casas molts richs catalans que estavan amagats, com en Buxareu y en Romeu, essent un dia de gran goig per aquest motiu.

Tota la colonia espanyola doná un dinar al Capitá Mirambell y als seus marinos, puig que á ells se devia 'l generós bando del general Rivera que tornava la pau á las dos nacions germanas.

No hi ha que dir que 'l cargament de la *Constancia* 's vengué ab un bonich guany, carregant després cuyros per tornar á Espanya.

Lo president Ribera, quan en Mirambell aná á despedirse, li doná un certificat que substituía la Patent Real y en cual document constava que tots los barcos espanyols podian anar lliurement per tots los ports de la República.

Es impossible descriurer ab cuanta alegria é ilusions lo bon marino catalá torná á Espanya, confiant en que li fora aghat l' acte que acabava de dur á cap.

¡Pobre Mirambell, y que enganyat anava!

Ni las gracias van donarli.

De tornada aná á Cádiz ahont vengué los cuyros ab bon benefici, y despues en lastre torná á Barcelona, ahont rebé las més corals enhorabonas de sos paisans.

Catalunya desde aquell dia establí un gran comers ab totas las

repúblicas americanas, y cregué que no li faltaria may la protecció dels governs de Madrit per tenir la privativa d' aqueix comers de germans, convertint á Espanya y sas antigas fillas en una sola entitat comercial per medi de bons tractats de comers.

¡Pobre Catalunya! també s' enganyá com lo Capità Mirambell.

DESPERTÁ D' EN JOAN MIRAMBELL.

—¡Oh Jaume!.... —¿qué hi ha de nou?

—Res, Capità, segueix lo mateix temps. Que dimontri somnia vaho, que rundinavaho tant fort entre dents.

—¡Ay Jaume! he somniat lo meu primer viatge á Montevideo ab aqueix mateix barquet que cau de vell com jo mateix. He somniat ab las ilusions que 'm vareig fer al tornar de jugar-me la pell, ilusions que s' han desfet una á una com fullas de rosa passada..... Si 'l govern de Madrit en comptes de passar lo temps barallantse en lo Congrés, hagues reconegut desseguida l' independencia de las repúblicas americanas, com á cosa feta y que no tenia ja remey, y hagués fet ab ellas bons tractats de comers, en comptes de ferlos ab aqueixos llops de l' extrangeria, que xerran com los ànechs; estigues ben segur Jaume, que avuy la nostra bandera seria l' única, que faria 'l tráfeh d' aquells rics mercats y no tindriam la competencia de aqueixos grossos ximans, italians y francesos, que 'ls seus governs ajudan ab aixó de las primas ó groixudas que no sé ni vuy saber lo que son. (1)

—Pero Capità, vos creyeu que estava á la ma del govern lo portar sempre 'l barlovent al estranger?

—Mira, Jaume; la mercaderia més barata d' una nació ha de ser lo diner ¿Qué 't farà de pagar una doble de quatre de unas calsas com aqueixas que portas, si 't sobren molts dobles de quatre? Los polítics de Madrit volen, que el poble compri molt barato tot lo del estranger; pero, Jaume ¿sabs de quina manera? Matant á la industria de la terra. Aixís tots serém compradors y sols los estrangers serán los venedors. Vejas tú si ben aviat acabarem l' última pesa de dos. ¡Que se m' en donará que 'm donguin un pa de sis lliuras per sis cuartos, si 'm faltarán los sis cuartos!

Lo govern ha pactat ab l' Alemanya, l' Austria, la Fransa, l' Inglaterra y tota aqueixa gent del Nort que mantenen als treballadors ab

(1) La Marina francesa té una prima de $\frac{1}{4}$ franch per tonelada y 1000 millas navegadas. La marina italiana té una prima de 63 céntims de lira per iguals unitats.

patatas y pa de blat de moro; volent, que los nostres pobres jornalers sigan tan desgraciats com ells. En cambi, ha deixat de tractar ab las nostras germanas d' Amèrica, que tenen prou pera matenir cent vegadas lo comers de tota l' Espanya.

Aquí 'm tens, Jaume, á mas vellesas acabant de treurer lo such de aqueixa pobre *Constancia*. Si no hagués estat per aquell cop de juventut que 'm portá sota dels canons de Montevideo, estigas ben segur, Jaume, que no veurias avuy aqueixa riquesa que 'ls nostres barcos han donant á tota la costa llevantina. Ni en *Pa-y-alls* de Lloret, ni en *Bagué* de Blanes, ni en *Caldas* d' Arenys de Mar, haurian posat tantas quillas, ni 'l mestre *Farrucha* d' Arenys hauria ensenyat á tants pilots.

—Jo que he fet tant be al meu país, moro olvidat ningú sab qui só y lo que he fet; y en cambi á calsevol cotorra que vagi á Madrid á embolicar, lo fan governadó ó general; mes aixó no pot durar així.... Jo só massa vell y no hi arribaré á temps, pero tú Jaume, ets jove, trevalla sempre, que vindrá dia que 'l trevall de Catalunya guanyará á las malas arts dels que avuy nos perden, y creume: quan Catalunya 's mori de fam, temps ha que serán pols de miseria aqueixos que avuy nos volen fer comprar tant barato lo que 'ns portan los baixells estrangers.

¿Veus, Jaume, aqueixas hermosas estrellas? D' aquí á deu, vint, cent anys las veurán tan hermosas com avuy, fent las mateixas figuras y guardant iguals distancias.

¿Y sabs per qué? Per obehir á lleys sabias.

Puig lo mateix passa ab los pobles. D' aquí á deu, vint anys, si Deu te dona vida y salut, també veurás forts y brillants los que s' han gin governat per sabias lleys d' ordre y economia.

Adeu Jaume, m' en vaig al camarot. Vigila.

JOSEPH RICART GIRALT.

CONVERSAS

SOBRE

FETS ECONÓMICHS Y SOCIALS

CONVERSA I.

D. Rafel y En Jordi, son net, en la marina del Llobregat, á la vora del riu.

(Continuació.)

D. Rafel.—Aquest admirable conjunt de sensacions que l'home observa dins de si mateix y las necessitats que desperten, son tant innombrables y variadas com las estrellas en lo cel; mes podém partirlas en tres classes, que son: Necessitats físicas, que corresponen á la conservació del cos y de l'especie humana; necessitats morals, que corresponen á las nostras relacions ab Deu y ab los homens; y necessitats intellectuals, que corresponen á la nostra inteligencia, al desitj que sentim de saber, de coneixer las causas dels fenòmens que presenciem y estudiar las relacions d'aquestos fenòmens entre sí.

Are, donchs, be: Imaginat, Jordi, l'home posat fit á fit ab la Naturallesa. Pot ben dirse que l'seu cos estableix la separació entre dos mons. En lo seu interior te la mar assedegada de l'inteligencia qu'estén las sevas onas fins á la platja de l'infinit y en lo seu exterior te l'immensitat de l'Univers, en tots sentits ó direccions interminable. Uneixen los dos mons de l'home los sentits corporals, com un istme

que serveix de lligam á dos grandíssims continents; y per ells, l'imatge del mon exterior passa, mes ó menos neta y pura, á fixarse en lo mon interior.

Si en aquesta situació comparém lo nostre cos ab lo mon que 'ns aguanta y las nostras flacas foras ab las que 'ls elements desplegan, deduhím que l'home no es mes qu' un petit cuch de la terra; y si 'ns mirém aquesta ab relació ab las demás massas que componen l'Univers, lo nostre planeta 'ns sembla una petita espurna, que rodola per l'espai; mes, aquest mateix espai, que en son ilimitat sí conté á l'Univers, es concebut y abraçat per la nostra inteligencia y alashorras veu á l'home moral, al home esperit, molt més gran que l'Univers é infinitament més gran que aquesta terra en la que, are fa poch, 'ns veyam tant petits y miserables com un cuch.

Aquesta inteligencia humana se contempla ella mateixa y las lleys que la regeixen estudia y també las que governan aqueix mon interior qu'ella presideix; y aixís com en lo centre del nostre planeta hi veu una mar de foc, ahont las rocas més refractaries hi estant bullint; aixís també l'inteligencia treva en lo fons del cor humá las passions que la enfosqueixen y trastornan al costat de las virtuts que li donan fortalesa, de manera que veu arrencar del mateix punt lo vici, que pel llot á l'home arrastra, y la virtut, que lo enlayra fins dalt del cel; tal com succeeix també ab l'ayre, que s'arrossega per las valls y fondaladas quan surt pesant y humit del gorch d'aygua corrompuda, y s'aixeca lleuger y transparent fins á las regions de l'eter, quant en lo mateix gorch l'aygua es pura y cristallina...

Jordi.—Aqueixas pensadas que vosté te, Avi, m'atrauen y magnetisan y despertan en mí lo viu desitj d'estudiar la naturalesa moral de l'home y també l'Univers, ahont tenim posada; pero aixó deu sör molt dificultos y, m'apar, Avi, que no hi ha enteniment humá que pugui reunir tants coneixements.

D. Rafel.—Per l'objecte á que mon discurs va encaminat, no necessitas profundisar molt aquestas materias. Basta que t'fassis càrrech de la situació que t'he dit de l'home contemplant l'Univers y que distingeixis, en tal situació, aquestas tres cosas: L'Univers, ó sia l'mon exterior; los sentits corporals y lo mon interior.

Jordi.—Aquestas tres cosas clarament las veig y las tinch á la memoria.

D. Rafel.—Donchs si are t'fixas en la diversitat de judicis que fa poch feyam comparantnos ab lo mon y si imaginas la munió de punts

de vista que podem interposar entre l' Univers y l' home digam, Jordi, ni creus possible que tots los homens vejem exactament de la mateixa manera l' imatge del mon exterior.

Jordi.—Me sembla, Avi, qu' aixó no es possible.

PAU SANS Y GUITART.

(Seguirá.)

LO QUE DIU L' ÓLIVA

Primer accéssit á la Flor Natural en lo certámen de La Bisbal, 1885.

Quan ja la vila afadigada,
donant repós á son neguit,
tranquila jau envolcallada
entre 'ls plechs foscos de la nit,
de la paret runosa y vella
del cementir lo niu deixant,
munto á la creu de la capella
per fer á solas mon trist cant.
Prou que de dia, quan llumena
l' esplendent sol en l' horitzó,
reclosa en ell pago la pena
de inspirá als homens asco y pó.
Diuhén de mi, que la agonia
sé apressurar ab mos xisclets
y la farúm de carn me guía
per dur á cap mos malifets;
diuhén que l' oli es ma beguda
y que, de nit, cent cops m' han vist
beure en la llántia, guarda muda
que fa la vetlla á ne 'l Sant Christ;

que escorcollant la fusta, llosa
que mina 'l corch d' etern rosèch,
pútrida carn cerco afanyosa
hont famolenca clavo 'l bech.
Res d' aixó faig; jo del boscatje
corro 'l brancám de vol en vol
y dels xiprers en lo ramatje
gronxam lo vent com en bressol.
Fréstega só, ja m' han contada
per aucellota de mal fat;
per aixó 'ls homens, esverada
m' han esquivat de son teulat.
Mes ¿y qué 'm fa, si no se 'm toca
l' amagat cau de las parets
ó de l' escorsa de la soca
hont aixaplugo als petitets.
Ni may que vingan á torbarla
la de mon niu tranquila pau,
que més me plau en ell gosarla
que baix las teulas d' un palau.
En ell per sempre 'm deixin sola
lluny de la fressa de la gent,
que 's més per mi, mentres udola,
ascollà atenta 'l cant del vent.
Jo l' he sentit al morí 'l dia
del hivern fret, com un sospir
que entre las fullas s' escorria
dels alts desmays del cementir;
jo l' he sentit. la parla tosca
ensenyó als fills, de son cant greu,
perque 'l renovin en nit fosca,
quan sigan grans, damunt la creu.

CANSÓ DEL VENT.

Lo sol baixant per l' aspre serra
duya al Ponent son resplandor,
s' endormiscava en tant la terra
al primer bes de la foscó

y foll li deya á una donzella
enamorat jove son condol
mentres l' amor de la parella
cantava alegre un rossinyol.
Mori 'l bell temps, l' hivern venia
quan lo donzell la va oblidar
y d' anyoransa ella 's moria,
que 's mal de mort lo d' anyorar.
¡Qué sola estás! de la rosada
t' asseca 'l plor lo raig del sol.
¿Qui 't plorará quan sa passada
sentir no fassa 'l rossinyol?
Ab las gebradas rigurosas
totas las flors se marcirán;
ja las anuncian pressurosas
las aurepetas que se 'n van.
¡Qué sola estás, la morta aymía!
Ton darré amich emprén son vol;
¿Qui 't planyirá com te planyía
en son cantar lo rossinyol?

Jo 't planyeré, si tot te deixa
l' óliva may te deixarà
y repetint ta trista queixa
de dia y nit te vetllará.

MIQUEL LAPORTA.

Estanys de puras ayguas cristallinas,
en que s' hi ovirava encisadors
vergers de fresca y abundosa vida,
avuy fangosos gorchs.

Del matí al vespre las cigalas cantan,
en los deserts camins y en los passeigs,
y 'l pesant ceptre del Juliol aguanta,
la terra que 's daleix.

Espera ja ab frisanza la natura,
que passi 'l sol y arribi prest la nit,
per ubriacarse ab s' alenada pura,
l' oratje benehit.

Llavoras tot renaixerá á la vida,
y gosará ab dolsíssima emoció,
de la sublim, celistia poesia
que dona vida al cor.

Llavoras hi serém, nina encisera,
sota 'l mantell immens de l' infinit,
quan adormida restará la terra,
en la serena nit.

Assistent al concert de l' estelada,
ab las alas potents de l' ilusió,
voleyaré munt vers l' encontrada,
d' angélich resplandor.

Sentint lo bategar suau, puríssim,
de nostres jovensans y verges cors,
se desclourán abdos al bes dolcíssim,
de rosada d' amor.

EMILI TARRÉ.

